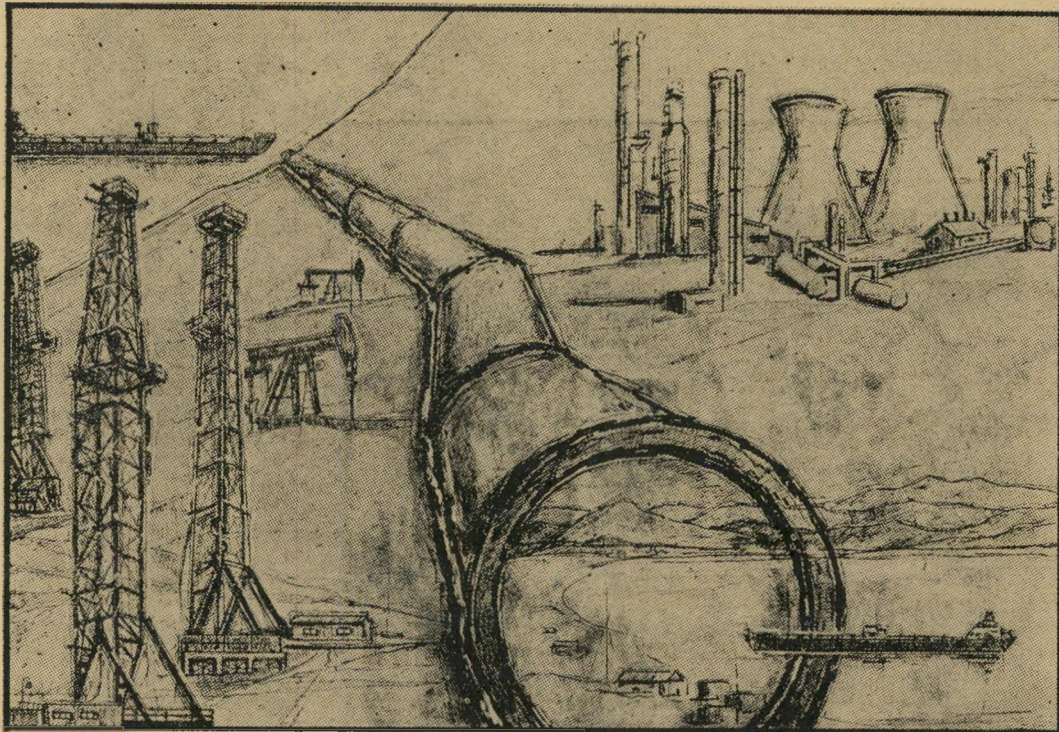

האם התעשר המוכ"ל מוטי פרידמן מהנפט של סיני?

הזרב העשור-

במושב שרשרה ימים לא פסק הטלפון לצלצל בדירתו של קודח הנפט הוותיק משה בן-מנחם. רוב הציל-צולים היו צילצולי הטרדה. ברבע שנה מנחם הרים את האפרכסת. השתררה דממה מעברו השני של הקו.

רק פעם אחת נשמע קול גבר אלמוני בטלפון. שאמר: "היזהר! לפני שתגיע למסור עדות — תשוקת!" בפעם שניה היה זה קול אשה שהשמיע אוהרה דומה באוזני אשתו של בן-מנחם: "תשתקי את בעלך! אם ימשיך לדבר יהיה לו רע ומר! לא חשוב כמה זה יעלה! זה יהיה הסוף שלו!"

בן-מנחם, 49, יליד חברון, שהוא אביה של השחקנית-זמרת ריקי גל, לא נרתע מהאיומים. ביום השישי האחרון עלה בן-מנחם לירושלים, התייצב למסור עדות בפני עורך-הדין משה בן-זאב, כיוזאב, שהוא אחד משלושת חברי ועדת עציני — ועדת החקירה הממלכתית התוקפת בעצם ימים אלה את שערוריות השחיתות בכדורגל הישראלי, קיבל בשבוע שעבר משימת חקירה סודית נוספת על עצמו. היא לא היתה קשורה בספורט הכדורגל, אלא בספורט מסוג אחר — שהוא פופולארי בישראל לא פחות: ספורט ההתעשרות על חשבון המדינה והציבור.

בן-זאב מונה בידי שר-המשפטים, יעקב שמשון שפירא, לחקור אם יש יסוד להאשמות כי מעשי-שחיתות בקנה-מידה ענק בוצעו בשנים האחרונות במסגרת חברת נתיבי נפט, המופקדת על שאיבת הדלק בסיני, ואם נכונות ההאשמות כי מרדכי פרידמן, מנכ"ל החברה, ניצל את מעמדו להתעשרות.

שר-המשפטים, בעצה אחת עם שר-האוצר פנחס ספיר וסגנו, הממונה על ענייני הנפט בישראל, צבי דינשטיין, החליטו על מינויו של החוקר המיוחד, אחרי שקיבלו בחודש שעבר מכתב, שהכיל האשמות כבדות ביותר נגד מעשי פרידמן. עדותו של משה בן-מנחם בנושא זה לא היתה העדות היחידה. קרמו לו עדים נוספים, שחשפו גילויים מדהימים.

מה שנראה תחילה כמסע שמועות ולחישות, שנועד לפגוע בשמו הטוב של איל-הנפט של ישראל, מוטי פרידמן, לבש ממדים של חקירה מסועפת, שהלכה והתרחבה, איימה להפוך לאחת משערוריית השחיתות הגדולות ביותר של מדינת ישראל.

המינוי

המוזר

מדינת ישראל עתה על מפת הנפט הבינלאומית יום אחד אחרי מלחמת ששת-הימים. הצבא המצרי שנסוג מסיני, הותיר אחריו את אחד האוצרות הכלכליים הגדולים של מצרים. שדות הנפט המצריים במפרץ סואץ וביבשה, שעברו לשליטת ישראל הפיקו קרוב לשלושת מיליון טון נפט בשנה. מצרים — כ-4.5 מיליון טון נפט בשנה. משדות נפט אלה, שרובם ככולם נותרו במצב של הפעלה מידית, יכלה ישראל להפיק תוך יום וחצי, את כמות הנפט שהופקה במשך שנה תמימה בבאריות הנפט המצריות בישראל.

אייאפשר לומר שישאל הופתעה מהי אוצר שנפל לפתע לידיה כפרי בשל. עוד לפני שהסתיימה המלחמה כבר מונה אחראי על ענייני הדלק בסיני, וכבר הוחל בהכנות לקראת ניצול שדות-הנפט שנכבשו.

כאשר נודע לראשונה מי מונה בידי סגן שר-התחנות, צבי צור, ובידי דב בן-דרור, מי שהיה אז האחראי לענייני הדלק באוצר, כאחראי לאוצר הענק של הוהב השחור בסיני, היתה זו הפתעה לכל אלה שעסקו אז בנפט בישראל. האיש שמונה לתפקיד היה מרדכי

ליכנסו של מי?

הפכה לחברת-בת של לפידות, קיבל מוטי פרידמן את מנהלה לשעבר של החברה, יצחק סריקין, כאחד מסגניו בנתיבי נפט.

של סיני

★ בחברה פרטית

גם אחרי שמוטי פרידמן מונה כמנהל חברת נתיבי נפט, הוא נשאר עדיין בעליה של חברת קידוח פרטית, שהמשיכה לעבוד עבור חברת נפטא.

היו למעמד זה כמה יתרונות. כי בתוקף תפקידו כמנהל נתיבי נפט, שלט מוטי פרידמן על כל ציוד הקידוח והשאיבה שהשאירו אחריהם המצרים בי סיני. הוא למעשה היה האדם היחיד שהיה צריך לדעת מה בדיוק נותר בסיני. והנה, כפי שנמסר בשבוע שעבר לעורך-דין בן-זאב, מצא חלק מצידו הי נפט הנטוש בסיני את דרכו למחסני ואתרי הקידוח של חברת קונטיננטל של מוטי פרידמן.

משה בן-מנחם, שעבד כקודח בכיר משנת 1964 בחברת קונטיננטל, העיד כי בשנת 1967, אחרי המלחמה, הגיעו מסיני כעשרת אלפים רגל של צינורות קידוח לקידוחים שביצעה חברתו של מוטי. ייתכן שהצינורות האלה לא נגנבו, אלא נמכרו. אבל רק מוטי פרידמן יודע כמה שילם מוטי פרידמן בעל חברת קונטיננטל למוטי פרידמן מנהל נתיבי נפט עבור הצינורות.

הצינורות לא היו הציוד היחיד משלל סיני שהגיע לחברתו של מוטי. לפני שבועיים, כאשר נודע לשר-האוצר לראי שונה כי מוטי פרידמן מכר את החברה שלו במחיר מופרז לחברה זרה, טען מוטי פרידמן להגנתו, כי תבע מחיר של 650 אלף דולר עבור חברה שקנה ב-400 אלף דולר, משום שבינתיים נוסף ציוד קידוח יקר לחברה זו.

את הציוד עליו דיבר מוטי, ניתן

החל בשנות ה-50 כאשר היה לאחד מעובדיה של חברה קנדית שקיבלה זכר יונות לקידוחי נפט בישראל. הוא עלה בדרגה בחברה הקטנה, שנקראה בשם ישראל קונטיננטל, הפך למנהל, וברבות הימים, כאשר בעלי החברה התאשו מנסיבותיהם למצוא נפט בארץ (הם קדחו ליד הר תבור וליד עפולה), רכש מהם מוטי את החברה. לפי נתונים רשמיים שילם אז מוטי עבור החברה, ציודה והוכינות שהיו לה, סכום של 400 אלף דולר.

תוך זמן קצר גילה מוטי פרידמן כי כדי להצליח בעסקי נפט אין צורך דווקא להיות ברמזול ולגלות נפט במעמקי האדמה. אם יש קשרים מתאימים, ניתן להגיע לרווחים נאים מקידוחים בלבד, גם אם לא מוצאים בהם נפט. מוטי הצליח להשיג חוזה עם אחת משתי חברות הנפט הציבוריות, נפטא, לפיו קיבל בקבלנות עבודות קידוח לגילוי בארות נפט, בשטחים בהם היו לחברה זו זכויות. כתוצאה מכך היה ההימור כולו של החברה הציבורית, בה היתה שותפה גם הממשלה. החברה של מוטי קיבלה שכר קבוע עבור הציוד ועבודות הקידוח.

המזור בכל הפרשה היתה העובדה, שבשעה שחברה ממלכתית כמו נפטא מסרה עבודות קידוח בשווי של מאות אלפי ל"י לקבלן פרטי, היה ציוד הקידוח של חברת הנפט הממלכתית השניה, לפידות, מושבת ברובה. היה זה מבקר-המדינה שעמד באחד הדיווחות שלו על תופעה מוזרה זו: אוצר המדינה שילם לחברת לפידות 3000 ל"י עבור כל אחד מ-1200 הימים בהם היה ציוד הקידוח של חברה מושבת. באותו זמן שילמה חברת נפטא, מכספי הציבור, סכומי עתק עבור הציוד של קבלן פרטי. הדברים הגיעו לאכסורד כאשר מוטי פרידמן היה משאיל ציוד מלפידות, ומבצע עבודות קידוח עבור נפטא.

מוטי פרידמן לא שכח את היתם המיור חד שגילו כלפיו מנהלי נפטא. אחרי שנפטא חוסלה למעשה לפני שנתיים,

(מוטי) פרידמן, קצין זוטר בחיל-ההנדסה, שהיה אז בעליה של חברת קידוחי נפט קטנה, בעלת ציוד מיושן, שנשאה את השם ישראל קונטיננטל בע"מ. הי תדהמה על המינוי נבעה מהעובדה שבישראל היו קיימות אז שתי חברות נפט גדולות, שתיהן חברות ציבוריות, שהי ממשלה החזיקה ברוב המניות בהן — היו אלה החברות לפידות ונפטא, שאוחדו כעבור זמן. לשתי חברות ממלכתיות אלה היו הנסיון, הכישורים, האמצעים והיכר לת לקבל לידיהם את ניהול ענייני הנפט בסיני, מה עוד שבגלל שנות המיתון היו חברות אלה עד פרוץ המלחמה מחוסרות עבודה כמעט.

והנה, במקום להטיל על מנהלי ומומחי חברות אלה את ניהול מצבורי הנפט שנפלו בידי ישראל, הוטל התפקיד על אדם פרטי, עד היום נשארו בחירה זו ומינוי זה בבחינת תעלומה. לימים הוסבר כאילו החששות מפני תגובה בינלאומית שלילית, הם שמנעו את הטלת הפעלת שדות הנפט הכבושים על חברות ישראליות בבעלות ממלכתית.

כעבור זמן קצר יומה הממשלה את הקמתה של חברה מיוחדת שקיבלה על עצמה להפיק את הנפט משדות הנפט המצריים בסיני ולהעבירו לתחומי ישראל. כך הוקמה חברת נתיבי נפט, כשמהלה הכללי מונה מרדכי פרידמן.

פרנסה

★ מכספי הציבור

איש אינו מפקפק בכשרונותיו ה-מסחריים של מוטי פרידמן, שתוך ארבע שנים הפך לאחד מספרי 1 בעולם הנפט הישראלי. מוטי, בנו של מי שהיה בשעתו מזכירו של הברון רוטשילד, הוא יליד ראשי-פינה. הוא מהגרים מזון במקצועו, שהשתלם בכלכלה בארצות-הברית. את הקאריירה שלו בעסקי נפט